

Документ не тільки інформаційний носій певного роду інформації, це також досить потужний спосіб контролю, впливу та спостереження. Тому досить важливо вміти чітко донести до адресата все те, що потрібно передати.

Науковий керівник: к.ф.н., доц. кафедри логіки НУ «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого» – Качурова С. В.

*Зархіна С. Е.,
доцент НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого»*

Деякі проблеми та перспективи розвитку української юрислінгвістики

У викладанні курсу логіки ми традиційно відводимо частину часу характеристиці логічного підходу до аналізу мови, в якій втілена та або інша думка. Стосовно курсу логіки для студентів-юристів це особливо важливо. В усіх сферах правотворчої та правозастосувальної діяльності, у наукових дослідженнях і викладанні правових дисциплін істотне місце займає технологія комунікації, що вимагає для свого вдосконалення глибокого вивчення мови права і бездоганного володіння нею юристами. Точність і ясність юридичних формулювань, їхнє адекватне мовне втілення, правильне і одноманітне вживання правової термінології багато в чому визначають ефективність законодавства, судочинства і юридичного забезпечення прав та інтересів окремих громадян, юридичних осіб, суспільства і держави.

Мова права – одна з професійних мов, що виникли на основі літературної національної мови (поряд з мовами медицини, техніки, мистецтва тощо). Вона містить у собі ряд відносно самостійних видів: мова законодавства і підзаконних правових актів, мова правозастосовчої практики, мова юридичної науки і юридичної освіти, мова юридичної журналістики і т. ін. Крім того, предметна специфіка галузей права визначає додаткові особливості кожної з цих підмов, що у свою чергу також підрозділяються на декілька видів – мови цивільного, кримінального, міжнародного права, мови відповідних видів судочинства і т. ін.

Протягом всієї попередньої історії розвитку шляхи юриспруденції і мовознавства перетиналися там, де юристи усвідомлювали необхідність ретельного і виваженого відбору понять і побудови правових конструкцій в текстах, передбачали негативні наслідки нехтування мовною формою права, вимогами логічно-сислової і граматико-стилістичної завершеності правових норм.

Досконалість або недосконалість мовного втілення правових приписів безпосередньо впливали на ефективність права і усвідомлювалися волею-неволею всім суспільством. Тому не лише представники юридичних професій, а й інші фахівці (філологи, зокрема) проявляли надзвичайну увагу до «букви закону», прагнули знайти універсальні закони і правила створення досконалого юридичного тексту.

Юридична мова давно стала об'єктом спеціальних досліджень: філософсько-логічних, історичних, лінгвістичних, тобто: лексико-семантичних, лексикографічних, граматичних, стилістичних та професійно-прикладних.

Назва самої наукової галузі, її понятійно-термінологічного апарату варіюється: «право і мова / лінгвістика»), юридична (правова / правознавча / законодавча) лінгвістика, лінгвоюрисдика (досліджує мовні проблеми права), юрислінгвістика (досліджуються правові проблеми використання мови) (М. Голєв), [5] граматика права (А. Александров) [1] і ін. Поняття «юридична лінгвістика» вперше ввів у науковий обіг німецький вчений Адальберт Подлех у своїй праці «Rechtlinguistik» (Мюнхен, 1976) [7].

До завдань сучасної юрислінгвістики українські дослідники [2] відносять систематизацію та інвентаризацію термінологічних одиниць в області права; впорядкування та приведення у відповідність з національними та міжнародними термінологічними стандартами; створення багатомовних юридичних тезаурусів і перекладних словників, розробка правил і нормативів щодо законодавчих текстів, міжнародно-правових документів, різних видів поточної юридичної документації; перекладу та редагування юридичних текстів, лінгвістичне експертування в юридичній діяльності (фоноскопічна, почеркознавча, авторознавча експертизи, лінгвістична й логічна експертиза законопроектів, експертиза конфліктних текстів в документаційних та інформаційних суперечках). В Україні розвиток юридичної лінгвістики стимулюється також пріоритетними завданнями кодифікації нового українського законодавства відповідно до європейських норм і стандартів, імплементації міжнародних правових норм в систему національного законодавства, забезпечення автентичного перекладу міжнародних документів.

Бурхливий розвиток права, перетворення його в розгалужену систему галузей, правових інститутів сприяло тому, що правознавці все більше усвідомлюють необхідність спеціальних досліджень термінології і мови права з метою забезпечення упорядкування та систематизації словника, стандартизації термінів, ефективного використання мовних ресурсів права для задоволення професійно-комунікативних потреб. І якщо 6 років тому проблемою юрислінгвістики займалися в основному філологи, то за останні 5 років необхідність спеціальних досліджень мови права усвідомили і юристи [3, 4, 6].

Список літератури:

1. Александров А. С. Юридическая техника – судебная лингвистика – грамматика права // Проблемы юридической техники. Сборник статей под ред. В. М. Баранова. Нижний Новгород, 2000;
2. Артикуца Н. Нові підходи до мовної підготовки майбутніх юристів і викладачів права // Право України. – 1997. – № 12. – С. 58-60;
3. Богословська М. Юридична мова і мова судових експертиз / М. Богословська // Право України. – 2008. – 7. – С. 71-75;
4. Гетьман А. П. Мова екологічного законодавства: сучасні проблеми та перспективи розвитку // Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних відносин і природокористування в Україні та країнах СНД: Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 10-11 верес. 2010 р.). - Луцьк : РВВ ЛНТУ, 2010. - С. 24-27;
5. Голєв Н. Д. На стыке языка и права (несколько тезисов по юрислингвистике) // Актуальные проблемы филологии. Тезисы докладов / Под ред. В. А. Пищальниковой. Барнаул, АГУ, 1998;

6. Суходубова І. В. Мова закону як умова його ефективності і стабільності / І. В. Суходубова // Проблеми законності. Вип. 92. - Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2007. - С. 10-16.
7. Podlex A. Rechtlinguistik // Grimm, Dieter [Hrsg.]. Rechtswissenschaft und Nachbarwissenschaften. Bd. II, Munchen: Beck, 1976, S. 105-116.

*Коваленко А. В.,
соискатель кафедры логики Национального университета
«Юридическая академия Украины имени Ярослава Мудрого»,
г. Харьков*

Подход Р. Дворкина к юридической интерпретации

Согласно Р. Дворкину, право является «интерпретируемым понятием» (interpretive concept [1, 87]), которое позволяет нам ориентироваться при несогласии судей в «трудных делах» (hard cases). Дворкин посвящает свою книгу «Империя права» (1986) рассмотрению вопросов, почему мы должны «верить тому, что говорят наши судьи» и «принимать мнения судей именно такими, какими они изложены в тяжелых делах» [1, 90]. Он считает неудовлетворительными как взгляд на право как на простой факт (plain fact), согласно которому всегда существует действующий закон, способный рационально решить любую проблему (версия непрофессионала), так и тот взгляд, что действующий закон может молчать относительно некоторых проблем, зато судья через свою дискреционную власть создает новое право (профессиональная академическая версия).

Дворкин отстаивает идею «права как порядочности» (law as integrity), согласно которой судьи создают рационально и морально взвешенную сеть юридических принципов, которые служат основой права. Отметим, что понимание Дворкиным права как *integrity* отличается от концепции «интегральной» или «интегративной юриспруденции», предложенной в 1950-х гг Дж. Холлом (Jerome Hall) как сочетания моральных и правовых ценностей. Независимо от него Г. Берман (Harold J. Berman) в 1960-70 гг. под «интегративностью» имел в виду объединение подходов юридического позитивизма, естественного права и исторической школы. На постсоветском пространстве к этой второй тенденции присоединяются некоторые российские исследователи, например В. Графский и Н. Евдеева. Дворкин же подразумевает чисто американское понимание термина *integrity*, как нравственной добродетели – «искренности», «порядочности», «честности», – в отличие от присущего математикам и философам-онтологам понимания *integrity* как «целостности».

Дворкин предлагает метафорический образ идеального Судьи-Геркулеса, который якобы знает все принципы, необходимые для оптимального решения, и разбирается во всех хитросплетениях действующих законов. Таким образом, Геркулес является судьей со сверхчеловеческими интеллектуальными способностями, гуманностью и терпением.